

Tekst V

Twórczość Mikołaja z Nagłowic Reja (1505–1569) wiąże się bardzo ściśle z życiem klasy społecznej, która go wydała i w której karierze politycznej odegrał on niepoślednią rolę jako działacz społeczny i religijny oraz jako pisarz – z życiem szlachty. (...) przez długie lata utrzymywała się legenda literacka w postaci formuły, głoszącej, iż pan z Nagłowic był ojcem piśmiennictwa polskiego, wyrosła zresztą na gruncie nieznajomości licznych jego poprzedników, przeważnie mieszczan, których pamięć zaćmiła sława popularnego autora „Żwierciadła”. Dzieło to niepośpolicie przyczyniło się do powstania i trwałości legendy, na jego bowiem kartach znajdowano nie tylko dwa drzeworyty, przekazujące potomnym podobizny głośnego pisarza, ale również jego wysoce pochlebny, choć na pozór bardzo skromny

życiorys, zgrabnie skreślony piórem przyjaciela (...). Legenda ta zwycięsko oparła się atakom religijnych przeciwników Reja (...), jakkolwiek narosłe w nowszych czasach materiały pozwalają wprowadzić niejedną poprawkę do „Żywota i spraw pościwego ślachcica polskiego Mikołaja Reja”, jak brzmi tytuł owego szkicu biograficznego, napisanego przez Andrzeja Trzycieskiego.

Spojrzenie zaś krytyczne na Reja wskazuje, iż był to typowy przedstawiciel szlachty renesansowej, człowiek pełen arcyludzkich sprzeczności (...). „Dobry towarzysz”, jednający sobie wszędzie przyjaciół – a równocześnie namiętny pieniacz, prowadzący mnóstwo procesów; stroniący od obowiązków urzędniczych miłośnik niezależności – a zarazem działacz polityczny, występujący przeciw drażliwemu królowi, którego jednak sobie nie naraził; jowialny kompan – a zarazem żarliwy kaznodzieja; chwalca miernego „staniku” ziemiańskiego – i nabywca ogromnych majątków; człowiek wreszcie, który wyglądał na prostaka i nieuka – a porywał się na zadania, które wymagały starannego wykształcenia humanistycznego – oto część owych sprzeczności, które nie przeszkodziły jednak Rejowi zrobić wspaniałej kariery życiowej i pisarskiej.

Julian Krzyżanowski „Dzieje literatury polskiej”, PWN, Warszawa 1970, s. 54–55

Zadanie 1. M. Reja uważano za

- A. ojca liryki polskiej.
- B. wieszczą narodowego.
- C. ojca dramatu polskiego.
- D. ojca piśmiennictwa polskiego.

Zadanie 2. M. Rej był przedstawicielem

- A. kleru.
- B. szlachty.
- C. chłopstwa.
- D. mieszczaństwa.

Zadanie 3. Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń i zaznacz odpowiednio w tabeli prawda (P) lub fałsz (F).

„Zwierciadło” przyniosło autorowi popularność.	P	F
„Zwierciadło” zawierało reprodukcje portretów olejnych M. Reja.	P	F
„Zwierciadło” przyczyniło się do powstania legendy M. Reja jako ojca literatury polskiej.	P	F
„Zwierciadło” zawierało obszerny życiorys autora negatywnie oceniający jego dokonania.	P	F

Zadanie 4. M. Rej odegrał niepoślednią rolę jako działacz społeczny i religijny, czyli

- A. znaczącą.
- B. nieznaczącą.
- C. negatywną.
- D. pozytywną.

Zadanie 5. Jakie cechy M. Reja autor tekstu uznaje za typowe dla polskiej szlachty?

1. Pieniactwo.
2. Staranne wykształcenie.
3. Łatwość w zdobywaniu przyjaciół.
4. Zamiłowanie do wykonywania urzędniczych obowiązków.

- A. Tylko odpowiedź 1. jest poprawna, a pozostałe są błędne.
- B. Odpowiedzi 1. i 2. są poprawne, a 3. i 4. są błędne.
- C. Odpowiedzi 1. i 3. są poprawne, a 2. i 4. są błędne.
- D. Odpowiedzi 2. i 4. są poprawne, a 1. i 3. są błędne.

Zadanie 6. Andrzej Trzycieski był autorem

- A. „Zwierciadła”.
- B. biografii M. Reja.
- C. autobiografii M. Reja.
- D. powieści o Mikołaju z Nagłowic.

Zadanie 7. Jowialny kompan to człowiek

- A. poważny.
- B. gburowaty.
- C. prymitywny.
- D. prostoduszny.

Zadanie 8. „Chwalca miernego «staniku» ziemiańskiego” to

- A. zwolennik zwyczajnego życia na ziemi.
- B. piewca skromnego stanu ziemiańskiego.
- C. zwolennik tandetnego stanu ziemiańskiego.
- D. przeciwnik zwyczajnego stanu ziemiańskiego.

Zadanie 9. Wskaż synonim przymiotnika arcyludzki.

- A. nadludzki
- B. pseudoludzki
- C. bardzo ludzki
- D. niezbyt ludzki

Zadanie 10. W zdaniu „Dzieło to niepospolicie przyczyniło się do powstania i trwałości legendy” użyto

- A. 2 czasowników i 1 spójnika.
- B. 2 rzeczowników i 2 zaimków.
- C. 4 rzeczowników i 2 zaimków.
- D. 2 czasowników i 1 przyimka.

Zadanie 11. Wskaż właściwe przyporządkowanie.

Wypowiedzenie: „Spojrzenie zaś krytyczne na Reja wskazuje, iż był to typowy przedstawiciel szlachty renesansowej” to

A. zdanie podrzędnie złożone dopełnieniowe,	ponieważ	1. drugie zdanie składowe odpowiada na pytanie „na co?”.
B. zdanie współrzędnie złożone przeciwstawne,		2. pierwsze zdanie składowe zawiera spójnik „zaś”.

Zadanie 12. Korzystając z informacji z tekstu V, uzasadnij, że bohaterowie „Zemsty” – cześnik Raptusiewicz i rejent Milczek – byli typowymi przedstawicielami szlachty.

Tekst VI

Mistrzowskie powiązanie wszystkich wątków w całość o dużym napięciu dramatycznym, żywo przemawiającym do uwagi czytelnika, idzie w parze z niezwykle plastyczną ogromnej galerii postaci zaludniających świat „Pana Tadeusza” i z bogactwem jakości estetycznych użytych przy ich sportretowaniu. Świat ten, złożony z „ostatnich egzemplarzy starodawnej Litwy”, roztacza się tu w całej swej barwności (...).

Atmosfera ta spojona jest najściślej z charakterem poematu nawiązującego zupełnie wyraźnie do podwójnej tradycji literackiej, a więc do epiki homeryckiej oraz do owoczesnej powieści historycznej, stworzonej i spopularyzowanej przez romantyzm angielski, zwłaszcza przez dzieła Waltera Scotta. Zgodnie z nakazami owej tradycji „Pan Tadeusz” jest czymś w rodzaju poetyckiej encyklopedii staropolskiego życia codziennego, dawnego obyczaju szlacheckiego. Badania (...) wykazały (...), z jak zdumiewającą wiernością pamięć poety-epika zachowała i utrwa-

liła tysiące drobnych realiów, szczegółów i szczegółików dotyczących dawnych budynków i mieszkań, strojów i pokarmów, zajęć i rozrywek, tego wszystkiego, co w okresie romantyzmu zniknąć miało bezpowrotnie, zmyte przez te wszystkie przemiany cywilizacyjne kulturowe, które wnosił prąd nowej historii. Jedynie pisarz-emigrant (...) mógł zdać sobie sprawę, że to wszystko, co oczyma dziecka oglądał w Nowogródczyźnie, odeszło w przeszłość na zawsze. Stąd wyraz „ostatni” przewija się tylokrotnie w „Panu Tadeuszu”, od podtytułu poczynając (...).

Wyobraźnia poetycka ukształtowała wiedzę encyklopedyczną poety w bogaty łańcuch obrazów (...) życia codziennego.

W obrazie tym (...) pierwiastkiem niezwykle istotnym jest wprowadzenie historii. (...) **Obecność nurtu historycznego sprawia, iż „historia szlachecka z lat 1811 i 1812” jest nie sielanką i nie powieścią wierszem, lecz poematem epickim, historycznym malowidłem epoki, że posiada więc pierwiastki nieodzowne w utworze pretendującym do nazwy eposu.**

Julian Krzyżanowski „Dzieje literatury polskiej”, PWN, Warszawa 1970, s. 248–250

Zadanie 1. W „Panu Tadeuszu” wielokrotnie powtarza się wyraz ostatni, ponieważ

- A. „Pan Tadeusz” to ostatnie dzieło A. Mickiewicza.
- B. A. Mickiewicz opisał ostatnie powstanie narodowe.
- C. to, co A. Mickiewicz oglądał jako dziecko, odeszło w przeszłość.
- D. A. Mickiewicz jest ostatnim z poetów epoki romantyzmu.

Zadanie 2. Wskaż element, którego J. Krzyżanowski NIE wymienia wśród pozytywów:

- A. barwne opisy postaci.
- B. humor i dowcip językowy.
- C. duże napięcie dramatyczne.
- D. mistrzowskie powiązanie wszystkich wątków.

Zadanie 3. Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń i zaznacz odpowiednio w tabeli prawda (P) lub fałsz (F).

W treści „Pana Tadeusza” można znaleźć nawiązania do

epiki homeryckiej.	P	F
dramatu „Balladyna” J. Słowackiego.	P	F
powieści historycznych W. Scotta.	P	F
tragedii W. Szekspira „Romeo i Julia”.	P	F

Zadanie 4. J. Krzyżanowski podkreśla, że w „Panu Tadeuszu” można znaleźć

- A. dramatyczne opisy bitew.
- B. mistrzowsko skonstruowane dialogi.
- C. szczegóły z życia codziennego szlachty.
- D. malarskie opisy przyrody Nowogródczyny.

Zadanie 5. Oceń, które zdanie zawiera fakt (F), a które opinię (O) i zaznacz odpowiednio w tabeli.

Atmosfera ta spojona jest najściślej z charakterem poematu.	F	O
W. Scott pisał powieści historyczne w epoce romantyzmu.	F	O
Powieść historyczna została spopularyzowana przez romantyzm angielski.	F	O
Cytat „Historia szlachecka z lat 1811 i 1812” to fragment podtytułu „Pana Tadeusza”.	F	O
Wierność odtworzenia szczegółów dotyczących strojów, zajęć, rozrywek jest zdumiewająca.	F	O

Zadanie 6. Wskaż właściwe przyporządkowanie.

Według J. Krzyżanowskiego „Pan Tadeusz”

A. zasługuje na miano epopei narodowej,	gdyż	1. zawiera wiele szczegółów ze staropolskiego życia codziennego.
B. jest sielankowym poematem,		2. zawiera wątek historyczny.

Zadanie 7. Epopeja to

1. najstarszy gatunek liryczny pisany podniosłym stylem.
2. utwór zawierający bogate opisy postaci, miejsc i sytuacji.
3. dzieło zaczynające się inwokacją z prośbą o natchnienie.
4. dzieło przedstawiające dzieje głównego bohatera na tle ważnych wydarzeń historycznych.

- A. Odpowiedzi 2., 3. i 4. są poprawne, a odpowiedź 1. jest błędna.
B. Odpowiedzi 1. i 2. są poprawne, a odpowiedzi 3. i 4. są błędne.
C. Odpowiedzi 2. i 3. są poprawne, a odpowiedzi 1. i 4. są błędne.
D. Odpowiedzi 3. i 4. są poprawne, a odpowiedzi 1. i 2. są błędne.

Zadanie 8. W zaznaczonym zdaniu wyrazu pierwiastki NIE można zastąpić słowem

- A. wątki.
B. części.
C. motywy.
D. elementy.

Zadanie 9. Wyraz staropolski to

- A. zrost.
B. złożenie.
C. zestawienie.
D. wyraz prosty niepodzielny słowotwórczo.

Zadanie 10. Wskaż poprawnie oddzielony formant.

- A. poetyc-ki
- B. poety-cki
- C. poet-ycki
- D. po-etycki

Zadanie 11. Zaznaczony fragment zdania przekształć tak, aby powstało zdanie podrzędnie złożone o tym samym znaczeniu. Nazwij utworzone zdanie.

Atmosfera ta spojona jest najściślej z charakterem poematu **nawiązującego** zupełnie wyraźnie do podwójnej tradycji literackiej.

.....

.....

.....

Zdanie podrzędnie złożone: